

THE JOURNEY OF A DONATION. BENEFICIATION OF THE FUND OF REGIONAL ETHNOGRAPHIC MUSEUM - PLOVDIV WITH A COLLECTION OF WEAVES

Grozdelina Georgieva

Regional Ethnographic Museum, Plovdiv, Bulgaria,

Abstract: In 2021 REM - Plovdiv received the collection of prof. Julia Dilova, donated by her daughter Tsvetina Erokhina after her mother passed away. The collection contains over 500 different items. Today, it is very rare for museums to receive collections of this proportion, representative of different regions of the Bulgarian ethnic territory. In order to promote the donation, the museum created a project and received funding from Plovdiv 2019 Foundation. It includes five videos, an exhibition "The Apron – a Symbol and an Apotropaic", a catalog "With Love for the Woven", post cards and promotional materials. It was our desire to pay tribute to people like her, who have collected the pieces of our beautiful Bulgarian heritage. For only by shedding light on them can we thank them enough and make their work contagious to everyone who sees our future better through the conservation of our traditional culture and identity.

Keywords: Heritage; Donation; Catalog; Exhibition; Videos.

ЗА ПЪТЯ НА ЕДНО ДАРЕНИЕ. ОБОГАТЯВАНЕ НА ФОНДА НА РЕМ – ПЛОВДИВ С КОЛЕКЦИЯ ОТ ТЪКАНИ

Грозделина Георгиева

Регионален етнографски музей - Пловдив, Пловдив, България

Резюме: През 2021 г. РЕМ – Пловдив получи колекцията на проф. Юлия Дилова, дарена от нейната дъщеря Цветина Ерохина след смъртта на майка ѝ. Дарението съдържа над 500 вещи. В днешно време е рядкост музеите да получават колекции с подобен обем и представителност от различни краища на българската етническа територия. С цел популяризиране на полученото дарение, музеят изготви и спечели проект по Програма „Наследство II“ на фондация Пловдив – Европейска столица на културата. В него са предвидени изработването на пет кратки видеофилма, изложба „Престилката – символ и апотропей“, каталог „С любов към изтъканото“, картички и реклами. Желанието ни бе да отдадем дължимото на една жена, събирала години наред зрънца от огърлицата на българското наследство. Защото чрез осветляването може да ѝ благодарим и направим нейното дело заразно за всички, които виждат по-добре бъдещето ни чрез съхраняване на нашата традиционна култура и българска идентичност.

Ключови думи: наследство; дарителство; каталог; изложба; видеофилми.

ВЪВЕДЕНИЕ

През 2021 г. РЕМ – Пловдив получи като дарение колекцията на проф. Юлия Дилова¹, предадена на музея от дъщеря ѝ – Цветина Ерохина след смъртта на майка ѝ. Колекцията съдържа над 500 различни експоната (носи, престилки, едри и дребно форматни тъкани, накити, кукерски маски и др.).

В днешно време, когато музеите са изправени пред дилемата да оцелеят в кризисните времена, както и по какъв начин да попълнят своите колекции, е особено ценно да получиш мащабно дарение. Смятаме, че е наше призвание и задължение да популяризираме тези прояви на родолюбие, да отбелязваме имената на хората, които ги правят. Така безценните реликви се запазват за бъдните поколения, защото институцията, наречена Музей е точното място, където се съхранява наследството.

Желанието ни бе да отдадем дължимото на такива хора, събирали години наред зрънца от огърлицата на българското наследство. Защото само с осветляването им може да им благодарим и направим делото им „заразно“ за всички, които виждат по-добре бъдещето ни чрез съхраняване на традиционната култура и идентичност. За да популяризираме полученото дарение, музеят изготви и спечели проект по програма „Наследство II“ на фондация „Пловдив – Европейска столица на културата“. Освен изложбата „Престилката – символ и апотропей“, в проекта беше предвидено да се изработят пет видеоклипа, представителен каталог на изложбата (от 80 стр.), картички, флаери и реклами. Нямахме как да осъществим всичко това без външна финансова подкрепа.

ИЗЛОЖЕНИЕ

За проф. Юлия Дилова

Но за да разберем хората, които събират материалните следи от наследството, водени от любовта към родното, трябва да насочим своя поглед към човека Юлия Дилова. При нея теорията и практиката вървят ръка за ръка. Тя е от хората, които са отдадени напълно на каузата, за която работят. Мотивацията на Юлия Дилова да колекционира носии е породена точно от това желание да се докосне по един или друг начин до народното изкуство, и така да изрази признанието си към жените – тези безименни творци на традиционната култура (фиг.1). Като изследовател, работеща майка и жена никой не разбира по-добре от нея техните лишения и упорит труд в стремежа им към създаване на красота. В колекцията присъстват различни варианти на текстилни произведения, създадени от жени и за жени, които Юлия Дилова възприема като олицетворение на българското

¹ В края на 2018 г. приятели на музея доведоха проф. Юлия Дилова при нас. Като ценител на българската култура и човек, който събира и съхранява творбите на народното творчество тя бе възхитена от сградата, експонатите в експозицията и въобще цялата атмосфера в Стария Пловдив, която пази спомена на отминалите времена. Сподели, че това е най-доброто място за колекции като нейната, където тя ще се впише и ще заживее собствен живот. След месеци разбрахме за неочакваната ѝ кончина и може би по провидение свише, помощта на приятели и волята на дъщеря ѝ, събраното дойде при нас.

трудолюбие. Като колекционер, тя дава най-висока оценка за майсторските умения, а обстановката и интериора в къщите в село Долен потвърждават това.

Въпреки че работи в София от много години, Юлия Дилова прекарва по-голямата част от годината в с. Долен. Затова казва, че селото е мястото, в което се чувства най-добре. С будния си дух професорката² е един от двигателите на културния живот в селището, като организира арт изложби и концерти, кани известни и начинаещи художници да рисуват селото и околностите му. Нейни добри приятели са и местните самодейци, които пазят песенното ни наследство и фолклор. Организира събиране на средства за реставрация на църквата.

Вероятно преклонението ѝ към българската култура от Възраждането бе в основата на това дарението да дойде при нас. Вярно, тогава за него нямаше нито един написан ред. Неизвестни за нас бяха фактите за произхода на вещите, както и районите им на събиране. Тъканите бяха сложени в големи чували и изобщо не бяха разпределени. Доста енергия и време отне проучвателската и изследователската работа, както и окомплектоването на костюмите от различни региони на България.

Каталог за колекцията

Поради характера и обема на дарението (над 500 бр.), бе решено различните тъкани и носии да бъдат представени в каталог, заснет в автентичната среда – къщите на проф. Дилова в с. Долен. Фотографиите, художественото оформление и дизайн са дело на Чавдар и Мария Стойчеви от Арт студио „Тотем“, които са били близки приятели на Юлия (фиг. 2). Освен визуално, това трябваше да бъде едно информативно четиво на разбираем, научнопопулярен език. Всичко бе подчинено на отделни модули с подтеми. Началото на каталога има за цел да запознае читателите с човека Юлия Дилова и любовта ѝ към женския свят, изразена посредством тъканта. Такова е и заглавието „С любов към изтъканото“, а началният абзац сякаш отразява мислите и вътрешния свят на професорката: „Космическата енергия е в женската душа, а нейната изява е в носията и тъканта. Една красота закодирана в сърцето ѝ.“³

Следват текстове и фотографии на четирите типа женски носии, разпространени у нас: саяна, сукманена, двупрестилчена и еднoprестилчена. Като важното е, че по облеклото може да се определи „...от каква народност е даден човек, къде живее – в кой регион или към каква етнографска група принадлежи. Полът, възрастта, семейното положение, занятието, социалната принадлежност и

² Юлия Дилова е родена в София (1945-2020 г.). През 1970 г. се дипломира като икономист във ВИИ „Карл Маркс“ (дн. УНСС), след което специализира в областта на мениджмънта и организационното поведение в Германия, Австрия, Полша и Съединените американски щати. Израства в това професионално направление и гради научна и преподавателска кариера. Експерт е на ООН по въпросите на информационните системи и механизмите за подобряване положението на жените. От 1989 до 1991 г. е гост професор в Станфордския университет в Калифорния. Освен тясно професионалните си ангажименти, тя се включва в редица национални и международни конференции и конгреси, инициативни комитети и координационни съвети, посветени на жените и работещите майки. С тази тема са свързани и част от нейните академични изследвания и консултантската ѝ практика.

³ Katalog „S lyubov kam iztakanoto“, 2022 p. 4. // [Каталог „С любов към изтъканото“, 2022, с. 4]

вероизповеданието също могат да бъдат определени посредством този елемент. Освен че отразява усета за красота на българката през вековете, нейните разбирания за цвятова хармония и симетрия, облеклото ни показва, че в миналото хората са познавали в детайли природните закони и дадености и са се съобразявали с тях при изработката на дрехите. Чрез някои от своите характеристики, като тип, кройка, цвят, заедно с характерните накити, облеклото изпълнява важна роля и в празнично-обредната система⁴. Като подтема е развит въпросът за изработката и значението на чеиза на бъдещата невеста. Едно от основните задължения на майката и бабата в дома е да предадат тъкачните си умения и познания на малкото момиче, когато започне да изработва чеиза си. Благодарение на приемствеността между поколенията до нас достигат произведенията на традиционното домашно тъкачество. Всяка девойка влага личното си разбиране за съчетаване на елементи и цветове в тъканите, които след време ще са нейната визитка пред общността. Това натрупано богатство често е основа на колекционерските сбирки.

Другият голям дял тъкани от дарението са престилките, като тези старинни елементи от облеклото са обособени по региони. Текстът запознава читателя с различните им наименования, както с функционалното и апотропейното им предназначение. Освен утилитарна, престилките имат социална и ритуална функция, като водеща е тяхната символика и това допринася за още по-голямото им разнообразие. Едни са за празник, други – за делник, едни са за млади, други – за стари, едни са с пожелание, извезано чрез орнаменти за бъдещето, други са свързани с пожеланото добро и семейството, защото в тъканта е закодирана народната писменост, видна и разбираема от всички в обществото. Сложена отпред на тялото, престилката е най-видната и знаково натоварена част от обредното облекло. Везбената орнаментика върху отделните елементи на носията (риза, престилка, пазва) е изпълнена чрез растителни, геометрични и антропоморфни стилизации или старинни митологични образи. Най-красивите и знаково натоварени са специално приготвяни за сватбата – най-тържественният ден за девойката, и се носят от младите невести на празници. С възрастта цветовете потъмняват и знаците намаляват, защото жените са вече в ролята на стожери и закрилници на рода както за добри дела, за плодовитост и здраве в семейството, така и срещу „мамниците“ (вещици, магьосници – в българската етнография), които обират плодородието.

Престилката също е ориентир за етнографската група, региона, социалния произход, възрастта и семейното положение на жената, затова е обяснимо, че тя влага цялото си сърце, душа и естетически умения да изработи достойна премяна за пред „хорските очи“.

Накрая следва големия раздел на домашните тъкани (*възглавници, покривки, торби, месали, пешкири, аглоци и др.*), както и плетени или шаечни принадлежности за обуване – *чорапи, калци, калцуни и терлици*, изпъстрени с растителни или геометрични мотиви по повърхността. Жената е тази, която в дългите зимни нощи

⁴ Katalog „S lyubov kam iztakanoto“, 2022, p. 6 // [Каталог „С любов към изтъканото“, 2022, с. 6]

изработва облеклото на семейството и текстила за дома. Тя създава уют и колорита в къщата, но чрез своите умения и естетика представя семейството си в обществото или в различните обреди и ритуали, където участниците са отличени чрез цветовете и символите в тъканта.

Чрез боядисване с червено или зелено на зоните на пръстите и петите, жените допълнително подсилват защитата на слабите места от тялото, откъдето може да проникне „злото“ – както е в легендата за героя Ахил, описана още през класическата епоха в Древна Гърция.

Изложбата

За изложбата „Престилката – символ и апотропей“ избрахме друг подход. Решихме, че няма да разделяме движимите културни ценности по регионален признак, а според избраните от нас теми: „Престилката – място и роля в традиционното облекло“; (фиг.3) „Предпазни и продуциращи символи върху престилките“; „Символика на цветовете върху престилките“; „Престилките – вярвания и обредни функции“ (фиг. 4, 5). Всички движими културни ценности са обединени от влаганата в тях символика, предназначение и цветове, независимо от района към който принадлежи носията. Жените творци „говорят и наричат“ чрез определени мотиви и цветове, в зависимост от това за кого тъкат (фиг.6).

Свързващото звено в изложбата е темата за „Наследството и дарителството“, чрез която нашият музей се стреми да популяризира дарението. И чрез трите сегмента на проекта – изложба, каталог и видеофилми тази тема е в центъра на вниманието. Като табло в изложбата, като въвеждащ текст в каталога или като филм за личността на проф. Юлия Дилова, внушението е едно и също.

Изложбата започва с народната песен „Тъкала е Донка престилки“ (*...Лесно се любят момците, мъчно се тъчат престилки*), за да се пренесе посетителят в женския свят на работа, общуване, закачки, изказ чрез песента и предаване на знание от баби към внучки или от майки към дъщери. Тъкането е най-женската дейност, която от древността е възпявана и поставяна на пиедестал, като творческа и съзидателна, продуктът на която създава образ – добър или лош, на жената. Чрез тъканта тя показва разбирането си за света, знанието и уважението към традициите, разкрива собственото си чувство за красота, хармония и естетически вкус, което е изключително важно за представянето ѝ пред общността и може да определи бъдещия ѝ социален статус, т.е. в какво семейство ще се омъжи. Не само в песенния фолклор, а и в действителност момата се е избирала да е от „сой“, като формулата включва не толкова заможност на рода, а нейни лични качества – работливост, скромност, красота, които се очаква да предаде и възпита у бъдещото си поколение. Те, заедно с чеиза, са допълнението към официалната ѝ зестра, която така става по-ценна.

Като най-старинна част на женския костюм се приема съчетанието на престилка с риза. Тя е в основата на едностранното женско облекло, а двустранното възниква от разделянето на голямата престилка, опасваща

долната част на тялото (Vakarelski and Ivanov, 1942), (Veleva, 1963). Затова фокусът в изложбата е към символните знаци и цветове, предавани векове наред по женска линия и съхранили своята функция и роля да предпазват, да пожелават или да благославят носителките си. Поясът, коланът или плетените върви на престилките, цветovo или с мотиви, допълнително подсилват апотропейността на женската утроба. Те се носят от неомъжени девойки, невести или родили жени, като заместват колана с пафтите, слагани от омъжените на празник.

Изследователите на облеклото не са единодушни за времето на възникване на тези шевични или тъканни мотиви по дрехите. Някои ги отнасят към времето на неолита, заради откритите неолитни глинени фигури с облекла от Балей-Орсоя (Filipov, 1974). Още от древността ромбовидни орнаменти се срещат върху долната част на тялото отпред и отстрани на глинени фигурки от тези епохи. Във времена, когато дрехата е еквивалент на визуализацията на човешкото тяло, е задължително да имаш и да пазиш знанието за този изказ. Престилките като най-видимата част в костюма носят различна символика. Една е според статута – социален и възрастов, друга – според ролята на жената в обряда (сватба, кръщение, кумство, погребение) или според случаите на употреба – на празник или в делник (Mihailova, 1983).

Везбените орнаменти са възприемани като магични. Те са не само декоративно допълнение, но и предпазват човека, който я носи. Извезани са частите от дрехата, които са видими или отворени и през които може „да влезе вънкашното зло“, като пазва, ръкав, поли, престилка. Най-застрашена, но и най-пазена е жената, като продължителка на рода. Това е констатирал и големият български етнограф Димитър Маринов: „Престилката е белег за жената. Мъж престилка не носи“ (Marinov, 1994). Тя се слага отпред на тялото и маркира детеродните органи – най-важната част за жената, затова е основен елемент в костюма. Но освен утилитарна, престилката има социална и обредна функция (Mihailova, 1983), (Mihailova, 1980), (Mihailova, 1967), (Veleva and Lepavcova, 1960a), (Veleva and Lepavcova, 1960b), (Georgieva and Yankov, 2022). Символизира женското начало. Не случайно част от наименованията съвпадат с разговорното означение на женския полов орган (*мундил*).

Мотивите по престилките са растителни, геометрични и антропоморфни стилизации (Коев, 1951). Най-често срещани са геометричните елементи, подредени в различни комбинации – във фризове или като отделни фигури. Ромбът от древността е символ на земното и женското плодородие и Богинята майка. Престилка с такива мотиви, носена от полово зрелите девойки и невестите, е знак, че те вече могат да раждат деца и да участват в биологичното възпроизводство на рода. Съединените с върховете си триъгълници показват за събирането на двама млади, а допрени два и повече триъгълника са заръка за увеличаване на семейството – все елементи, които присъстват в годишните и сватбените премени.

Чести са изображенията на кръстове, растения или птици, все библейски елементи (Veleva, 1955). Представят се старинни митологични образи като дървото на живота, слънцето или жената-майка чрез утвърдени символи-заместители.

Такова е посланието на изображението на пчела в различни варианти, което се свързва с Богинята майка, плодовитостта и семейството.

Елбетицата е самостоятелен мотив, наподобяващ розета или безкрайност, и често се използва в комбинация с кръст. Това е като молитвата за защита на тази жена и продължението на рода. Същото послание за дълъг живот и пребъждане носи дървото на живота. Върху престилките разцъфтяват цветя, пеят птици и петли, греят слънца – все елементи с пожелание за множение на семейството.

Други изображения, които предпазват жената, са иконните образи или храм върху престилката – в бъдещия семеен живот светецът/църквата ще закрилят семейството. Престилки с подобни изображения се носят предимно от светите места – Йерусалим и Атон, което е знак за заможност и висок социален статус на семейството. Стават модерни в края на XIX в. в подбалканските градчета, но паралелно с тях се носят и домашно изтъканите (Veleva, 1955).

Цветовите за младите са ярки, най-често алени, червени, а съчетани с бяло, синьо, зелено се възприемат като апотропей. Те са като мартеница върху тялото, която привлича погледа и пази от урочасване. Най-красивите и знаково натоварени престилки са специално приготвяни за сватбата – най-тържественният ден за девойката, и се носят от младите невести на празници. При невръстните момичета и възрастните жени орнаментите са семпли и цветовете пастелни или доста тъмни (Veleva, 1955). Това показва, че едните не са достигнали още полова зрялост, а при другите са преминали и са вече в ролята на стожери и закрилници на семейството. В много райони момиченцата престилки не носят, до достигане на (полова) зрялост.

Престилката е участник в много ритуали и магични практики. С нея, както и с ризата, може да се навреди на булката и съответно на младото семейство, но тя може и да помогне срещу безплодие, както и за примамване на плодородието – с нея жените *мамници* обират росата от чуждите ниви и я отнасят в своята нива. Новородените момиченца са завивани първо в старата престилка на бабата по бащина линия, което е своеобразен обичай на предаване на силата и пожелание за дълголетие, а за да е леко раждането, *бабата* (акушерка) удря с престилка родилката през кръста. Тя е символ и на женската чест, затова ако момъкът смъкне *футата* на момата, сякаш я е обезчестил.

С обредно-магическо значение е бялата престилка в лазарските костюми и невестинското облекло. Свежървата събира боклук в престилката на булката, ако не е честна и го носи на родителите ѝ, за да знаят. Бялата престилка, като символ на начало и чистота, се използва и при жътва за първите ожънати снопи.

В някои райони венчалната носия се състои от напластени няколко на брой престилки една върху друга с различна декорация, като пожелание за няколко бременности.

Престилката има място и в погребалните обичаи. Когато почине близък човек, жените обръщат престилките си наопаки, сякаш създават невидима преграда, която ги пази от смъртта. Но според някои изследователи обръщането на престилката

означава съпричастност с преминалия в другия, обратен на живите свят. В подкрепа на възприемането на престилката като предпазна преграда е и покрива за покриване на мъртвеца. Той може да е бял на цвят или „син хаджийски ръченик“ – синьо поле с бели щамповани орнаменти – църковни сгради, птици, кипариси – също като по престилките (Veleva, 1955).

Филмите

Света на проф. Юлия Дилова се разкрива и чрез петте кратки видеофилма: за село Долен и неговата възрожденска архитектура; за нейното одухотворено пространство и жилище; за личността на колекционера Юлия Дилова; за нейната колекция; за това, какво говорят другите за нея. В първия филм разказът е за мястото, където е живяла дарителката. Това е автентичният интериор, заснет в каталога, но и мястото, което е провокирало любовта към българското и към измайстореното от женските ръце. Къщите в с. Долен са като застинали в XIX в., време на патриархални отношения, където жените са продължителки на рода, пазителки на домашното огнище и стопанки на къщите. Те се грижат за възпитанието и предаването на традициите на децата. Следва запознаване с личността на проф. Юлия Дилова, работата ѝ за подпомагане на различни творци, както и мнения на приятелите ѝ за нея. За значението на дарената колекция за музейната институция е следващият филм.

В случая може да си зададем въпроса – дълъг или кратък е пътят на едно дарение? В нашия случай по-дълъг беше периодът докато вещите постъпят в музея. Причини за това забавяне бяха проблемите възникнали с нарушения ритъм на работа, предизвикан от пандемията от COVID-19, както и отсъствието на дъщерята Цв. Ерохина, която живее и работи в чужбина. Последващата обработка трябваше да систематизира тъканите по видове и да събере различните елементи от носите в едно. Докато се работеше по колекцията възникнаха идеи за нейното популяризиране, за да може повече хора да видят тази съхранена българска красота, която ни връща към корените, събужда сетивата и провокира родолюбивите ни чувства и самочувствие. Средствата от Проекта „Наследство и дарителство – примера на проф. Юлия Дилова“ (по програма „Наследство II“ на Пловдив – Европейска столица на културата) помогнаха да се случи това. Така освен изложба, наситена със символика и цвят, колекцията е пренесена с пъстротата и разнообразието си от носии и тъкани върху страниците на един прекрасен каталог „С любов към изтъканото“. Накрая всичко около колекцията, дарителката и къщите в с. Долене бе запечатано върху няколко видеофилма, които може да се видят в музея. Проф. Дилова е била страстен защитник на жените и радетел за техните права, на всичко сътворено от женските ръце в миналото и днес, което е събуждало уважение и преклонение в нея. За това, както и за помощта ѝ за реализацията на млади творци разказва последния филм. След него зрителят вече е разбрал не само за нейната страст към всичко българско, но е проумял и защо ние, като специалисти, бяхме впечатлени от любовта, която е вложила проф. Юлия Дилова

при събирането на тъканите, изработени от женските ръце и това е водещото, което искаме да покажем на публиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

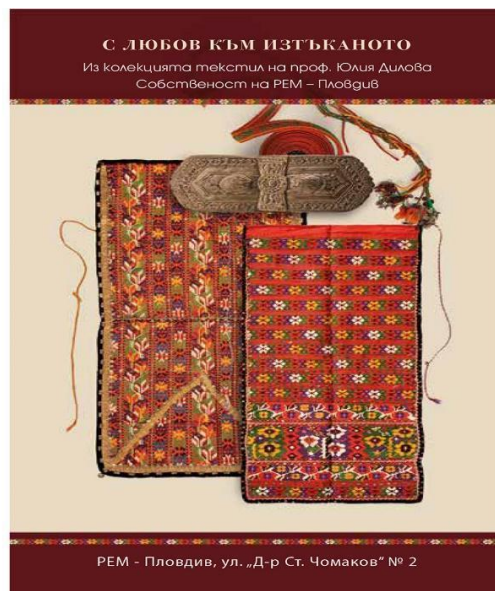
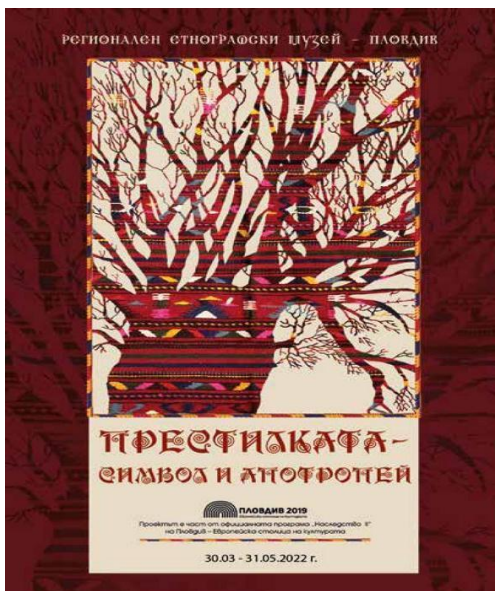
Чрез популяризирането на дарението, Регионален етнографски музей – Пловдив иска да подкрепи и даде гласност на колекционерството и дарителството, като една добра практика за опазване на културно-историческото ни наследство. Чрез стойностната колекция от тъкани на проф. Юлия Дилова, която вече е част от богатия фонд на РЕМ – Пловдив, посетителите ще чуят няколко паралелно разказани истории. От една страна ще се докоснат до разказа за един живот, насочен към съхранение на българската национална принадлежност, наследство и съзнание чрез скритите послания на вещта - магичното знание и символното възприемане на частите от облеклото и украсата в традиционната българска култура. От друга – чрез богатството и разнообразието от културни ценности ще се завърнат към корените си и ще станат свидетели как предметите, след като излязат от затвореното пространство на личното притежание, заживяват нов живот и имат друг “разказ” за широката публика в музейна среда. И не на последно място, посетителите ще научат повече за събирателството и дарителството, които спомагат за опазване и съхраняване на богатата ни култура и наследство.

Фиг.1 Проф. Ю. Дилова с женска певческа група от с. Долен и Сатовча

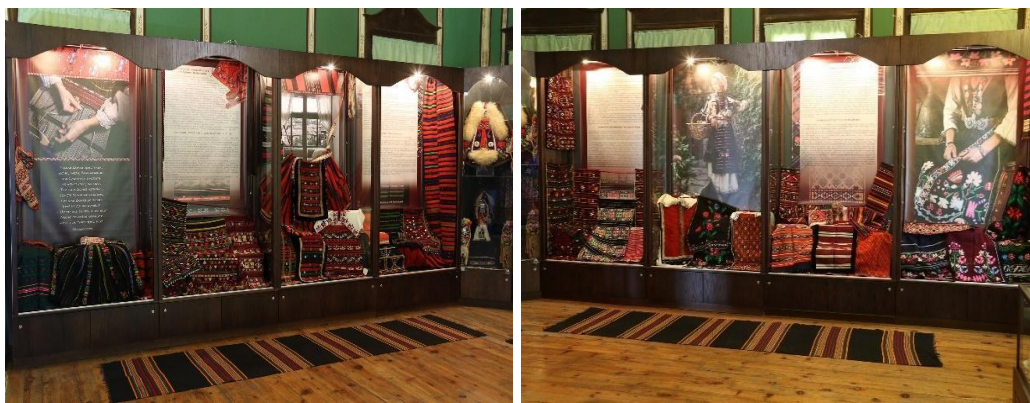
Фиг. 2 Представяне на каталог „С любов към изтъканото” от доц. д-р А. Янков

Фиг. 3 Плакат към изложбата и покана за представяне на каталога

Фиг. 4 Женски облекла от колекцията на Ю. Дилова

Фиг. 5 Част от витрините от изложбата „Престилката – символ и апотропей”

Фиг.6 Част от изложбата „Престилката – символ и апотропей”

Научна литература // Reference

- Filipov, Tr. (1974).** Keramika i idolna plastika ot kasnobronzovaya nekropol pri s. Orsoya, Mihailovgradski okrag. Sp. Arheologiya, XV, 2, 1974, pp. 12-23. // [Филипов, Тр. 1974. Керамика и идолна пластика от къснобронзовия некропол при с. Орсоя, Михайловградски окръг. Сп. Археология, XV, 2, 1974, 12-23.].
- Georgieva, G.; Yankov, A. (2022).** “S ljubov kam iztakanoto”. Katalog. Pleven // [Г. Георгиева, А. Янков. 2022. „С любов към изтъканото“. Каталог. Пл.].
- Коев, Ив. (1951).** Balgarska vezbena ornamentika. Prinos kam istoriyata na narodnya ornament. Sofia. // [Коев И. 1951. Българска възбена орнаментика. Принос към историята на народния орнамент. С.].
- Marinov, D. (1994).** Narodna vyara i religiozni narodni obichai. Sofia. // [Маринов Д. 1994. Народна вяра и религиозни народни обичаи. С.].
- Mihailova, G. (1967).** Vaznikvane na vazrojdenskoto jensko obleklo v Panaguricte i Panagursko. IEIM, X, 1967, pp. 77-127. // [Михайлова Г. 1967. Възникване на

- възрожденското женско облекло в Панагюрище и Панагюрско. ИЕИМ, X, 1967, 77-127.].
- Mihailova, G. (1980).** Obrednata funkcija na prestilkata v balgarskoto narodno obleklo. In: Vaprosi na etnografyata I folkloristikata. Sofia, 1980, pp. 58-66. // [Михайлова Г. 1980. Обредната функция на престилката в българското народно облекло. – В: Въпроси на етнографията и фолклористиката. С., 1980, 58-66.].
- Mihailova, G. (1983).** Socialni aspekti na narodnoto obleklo. In: Balgarska etnografya, II, 3-24. // [Михайлова Г. 1983. Социални аспекти на народното облекло. – В: Българска етнография, II, 3-24.].
- Vakarelski, Hr.; Ivanov, D. (1942).** Balgarski narodni nosii – sega i v minaloto. Sofia // [Хр. Вакарелски, Д. Иванов. 1942. Български народни носии – сега и в миналото. С.].
- Veleva, M. (1955).** Kotlenskata nosya prez XIX i parvata polovina na XX v. IEIM, II, pp. 3-95. // [Велева, М. 1955. Котленската носия през XIX и първата половина на XX век. ИЕИМ, II, 3-95].
- Veleva, M. (1963).** Balgarska dvuprestilchena nosya. Sofia [Велева, М., 1963. Българска двупрестилчена носия. С.].
- Veleva, M.; Lepavcova, E. (1960a).** Balgarski narodni nosii ot Severna Bulgariaprez XIX i nachaloto na XX v. // [М.Велева, Е. Лепавцова. 1960. Български народни носии от Северна България през XIX и началото на XX в. С.].
- Veleva, M.; Lepavcova, E. (1960b).** Balgarski narodni nosii ot Sredna Zapadna Bulgaria i Srednite i Zapadnite Rodopi ot kraya na XVIII do sredata na XX v. // [М. Велева, Е. Лепавцова. 1974. Български народни носии от Средна Западна България и Средните и Западните Родопиот края на XVIII до средата на XX в. С.].

Грозделина Георгиева

Регионален етнографски музей, Пловдив, ул. „Доктор Стоян Чомаков“ 2,
България

grozde1970@abv.bg

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: 06 November 2022

Accepted: 23 December 2022

Published: 26 December 2022

DOI: <https://doi.org/10.55630/KINJ.2022.080210>

KIN Journal, 2022, Volume 08, Issue 2

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors

Prof. PhD. Petko St. Petkov

Prof. PhD. Galina Bogdanova

Редактори/съставители

проф. д-р Петко Ст. Петков

проф. д-р Галина Богданова

Copy editors

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev

Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova

PhD. Paskal Piperkov

Технически редактори

гл. ас. д-р Николай Ноев

ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова

д-р Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2022

© Редколегия, Авторски колектив, 2022

Published by

Institute of Mathematics and Informatics

at the Bulgarian Academy of Sciences,

Sofia, Bulgaria

Издание на

Институт по математика и

информатика при Българска академия на

науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038